

Провінційність у структурі світоглядних орієнтирів українського суспільства як колективного суб'єкту

Визначення світоглядних орієнтирів стає у сучасному світі умовою збереження суб'єктності не тільки окремої людини, але й цілого народу. І навпаки, розгубленість у розумінні свого місця у світі, якій швидко змінюється, як і невпевненість у важливості своєї «присутності» в ньому, – це шлях до зникнення суб'єктності, це деструкція й криза внутрішньої гармонії, нарешті, це початок процесу самознищення. Критерієм міцності вже набутої суб'єктності можна вважати здатність формувати й підтримувати діалог зі своїм оточенням або міжсуб'єктний діалог.

Бажаючи бачити український народ повноцінним колективним суб'єктом сучасного соціального простору, ми мусимо постійно аналізувати стан його суб'єктності на всіх рівнях його соціального буття – онтологічному, субстанціальному, інституціональному, організаційному, нормативному, а головне – на ціннісному. Саме цьому питанню автор присвятив свої дослідження [3].

Українському суспільствознавству не бракує досліджень з приводу довготривалого процесу набуття суб'єктності українським народом. Такі відомі вчені як Є. Бистрицький, В. Балушок, В. Євтух, Л. Залізник., Г. Касьянов, В. Кафарський, А. Колодій, С. Кримський, В. Крисаченко, В. Лісовий, О. Майборода, О. Нельга, М. Обушний, С. Савлук, М. Степико, П. Шляхтун, Л. Шкляр, Р. Шпорлюк та багато інших із різних сторін висвітлюють намагання українців стати цілісною та міцною соціально-культурною організацією, спроможною актуалізувати певні сенси, проблеми, технології, координати «свого» простору та часу. Дослідники звертають увагу на деякі хибні елементи у структурі суб'єктності українського народу,

що заважають її внутрішньої гармонії та призводять до існування у критичному режимі.

Так, однією із проблем ціннісного виміру української суб'єктності стає феномен української культурної провінційності. Її іноді вважають уродженою вадою українців як народу, що живе на межі культур та має трагічний досвід втрати державності.

У контексті вивчення особистості, її провінційність/непровінційність можна розглядати в межах умовної шкали розуміння людиною найвищих моральних цінностей – «добро-зло», де вміщується низка значень: ставлення до самого себе, до іншого, до свого роду, народу, до вищих начал (Бога). «Провінційність» у такому разі постає як невизначена позиція суб'єкта на умовній «ціннісній шкалі» чи навіть ігнорування нею за відсутністю сталої моральності. Колективний суб'єкт проявляє свою «провінційність» тоді, коли маючи свою систему цінностей, стверджуючи її тривалий час, він не визначився із тою площиною, з допомогою якої він вийде назовні та реалізує свої світоглядні орієнтири. Однак сьогодні під час потужної хвилі глобалізації колективний суб'єкт – український народ повинен продемонструвати спроможність своєї внутрішньої соціально-культурної програми вивести його до кола важливих суб'єктів сучасного соціального простору. Бути суб'єктом – це означає бути внутрішньо міцним та готовим презентувати себе зовні, наприклад, серед інших суб'єктів того соціального поля, якій сформувався під час останньої хвилі глобалізації.

Поняття «народ» має складну семантику в давньогрецькій мові, де синоніми «генос», «фюле», «демос», «лаос» формують сенсові нюанси. Саме «лаос» означає групу людей, згуртованих військовим походом, мобілізованих заради досягнення певної історичної мети. Відомий український соціолог О.В. Нельга називає етнос явищем переважно культ.-духовним, а народ – соціально-історичним [4]. На рівні етносу український народ відбувся, він є культурно-історичною спільнотою, і це змушує його реалізувати свою програму культурного розвитку у подальших кроках. Але

що у цій програмі є цікавим іншим культурам, що буде створювати «напругу» у майбутньому міжсуб'єктному діалозі?

Згадаємо, у Нові часи український народ втрачає свою етнічну однорідність і політичну єдність, але формує своєїрідну **конгломеративну модель співіснування** різних етногруп, культур, вірувань, політичних уподобань, – модель, яка містить синкретизм і амбівалентність.

За нашою думкою, така складна соціокультурна модель, на основі якої український народ історично доводить свою ідентичність неповторним усталеним стилем життя, мислення, культурними стереотипами, особливістю політичної організації суспільства, і є тою специфікою його суб'єктності, яка дозволить йому позбавитися відчуття своєї провінційності та стати важливим суб'єктом сучасного простору.

Особливе значення ця українська конгломеративна модель існування полі етнічного суспільства певної країни набуває ваги на фоні теоретичної та практичної неспроможності мультикультуралізму.

1. Баркова Э.В. Пространственно-временной континуум как форма целостности культуры: к постановке проблемы [Текст] / Э.В. Баркова // В диапазоне гуманитарного знания. Сб. к 80-летию проф. М.С. Кагана. – СПб. : Санкт-Петербург. филос. о-во, 2001. – 501 с. – Вып. 4. – С. 165-182.
2. Быстрицкий Е. К. Конфликт культур и методология толерантности [Текст] /Е.К. Быстрицкий// Вопросы философии. – 2011. – №9. – С. 74-86.
3. Емельянова Ю.П. Этнос в социокультурной реальности [монография] / Ю.П. Емельянова. – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2012. – 456 с.
4. Нельга О.В. Теория этносу: курс лекций: навч. посіб. [Текст] / О.В. Нельга. – К. : Тандем, 1997. – 368 с.